

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001 р. — 154 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**

(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**

(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**

(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**

(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**

(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**

(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**

(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**

(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**

(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**

(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

ПЕРЕДМОВА

2. Ельникова К. Лесная аптека на участке детского сада // Дошкольное воспитание.- 1990.- № 6.- С. 86-88.
  3. Лисенко Н.В. Практична екологія для дітей.- Івано-Франківськ, 1999.- 164 с.
  4. Николаева С.Н. Формирование начал экологической культуры (старшая группа) // Дошкольное воспитание.- 1996.- № 7.- С.36-42.
  5. Хайдурова И.А. Формирование у детей старшего дошкольного возраста знаний о растительных сообществах // Умственное воспитание детей дошкольного возраста.- Л., 1978.- С.62-84.
- Одержано редакцією 29.11.2000.

УДК: 373. 034.

Л. А. ЯНЦУР, Н. М. ДЖИГАН

ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ.

Демографічні процеси в державі вимагають вироблення нових суспільних вимог до освіти, зокрема до її дошкільної ланки як основи соціокультурного становлення особистості. В наш час, коли значно зменшилась народжуваність дітей та обмежена кількість коштів на утримання дітей у дитячих садках, все частіше, особливо у сільській місцевості, практикуються садочки з різновіковою групою дітей. Це групи, в яких знаходяться діти 2-4-х різновікових підгруп.

На думку окремих вчених (А.М. Давидчук [6], Р.А. Курбатової [3], В.І. Аванесової [4]), в умовах різновікової групи важко так сформулювати навчальні завдання, щоб вони відповідали рівню розуміння всіх дітей. Молодші діти, як правило, погано сприймають завдання, які до них особисто не звернені, а якщо й сприймають, то не завжди правильно їх розуміють, часто замінюють своїми. Тому при фронтальних формах роботи в умовах різновікової групи ділові взаємини встановлюються у педагога тільки з частиною дітей, як правило, найбільш активних і самостійних. Інші діти або виконують завдання на основі наслідування, або підмінюють своїм. Хоча діти частково засвоюють матеріал, однак процес розвитку їх здібностей може утруднюватись.

В умовах різновікової групи можливості використання фронтальних форм роботи мають обмеження. Вихователь повинен враховувати особливості дітей різного віку, тобто в полі його зору мають бути не тільки група в цілому, а й вікові підгрупи. На думку А.М. Давидчук [5,6] найбільший ефект у цих умовах дають форми роботи, які охоплюють невеликі вікові підгрупи дітей. Особливо цінним є міжвікова взаємодія дітей, яка дає змогу використовувати фактор взаємонавчання. Взаємонавчання може бути дієвішим, ніж прямий вплив на дітей з боку педагога.

В різновікових групах створюються сприятливі умови для спілкування молодших дітей зі старшими. В таких групах дитина два роки знаходиться в ролі молодшого і два — старшого за віком. Це дуже важливо, як вважали Т. Доророва, В. Щур, С. Якобсон, з точки зору розвитку дошкільників, які в молодшому віці потребують індивідуального спілкування з більш старшими [9]. При об'єднанні дітей різного віку, коли старші вже щось уміють або знають, а молодші цим тільки оволодівають, виникають умови для взаємонавчання. Як вважає Т. Доророва, стосунки старших дітей з молодшими сприяють формуванню товариських взаємин, взаємодопомоги. Спілкування з однолітками надає почуття свободи, веде до розвитку фантазії, активізації творчих потенцій особистості [9]. Спостереження показують, що спілкування складається сприятливішим, ніж в одновікових групах. Діти-однолітки частіше конфліктують, тому що зовнішньо вони мало чим відрізняються один від одного, а їхні можливості досить різні, особливо в зображувальній діяльності. В групах з контрастним комплектуванням різниця можливостей очевидна самим дітям. У цій ситуації старші із задоволенням надають допомогу молодшим, захищають їх. Цей факт є одним з аргументів на користь контрастного комплектування різновікових груп дитячого садка.

Навчання дітей в умовах різновікової групи базується на основі загальних положень дошкільної дидактики. Учебний процес в малокомплектному дитячому садку організовується за тією ж програмою і методиками, які розроблені для багатокомплектних дитячих закладів. Однак прямий перенос організаційних форм утруднений, а інколи неможливий. Специфічною особливістю є взаємозв'язок загальногрупових (фронтальних) і групових (з підгрупою) занять.

В групі укомплектованій дітьми суміжних вікових категорій (4 і 5 років) можна організувати заняття за одним розділом програми, але з диференціацією учбових завдань для кожної «вікової» підгрупи. Взаємозв'язок загальногрупових занять та занять з підгрупами забезпечується двома способами організації:

1. Заняття починають з однією віковою підгрупою. В цій частині вирішуються специфічні для віку завдання. Потім до занять приєднуються діти другої вікової підгрупи і тут виконується завдання, загальні для всіх дітей.

2. Заняття починають з дітьми всієї групи. Потім молодші діти йдуть під керівництвом помічника вихователя гратись, а старші продовжують заняття з педагогом. Така організація, на думку окремих вчених, дозволяє правильно дозувати учбове навантаження для дітей різного віку, попереджає їх втомлюваність, а також допомагає вирішувати специфічні для дітей окремих вікових підгруп учбові завдання. Однак це стає можливим лиш в тому випадку, як вказували Т. Доронова, В. Щур, С. Якобсон [9], якщо в одних дітей сформоване вміння навчати, а в інших — вчитися. Ефективне взаємонавчання виникає лише тоді, коли між молодшими і старшими дітьми налагоджуються доброзичливі стосунки. Тому вихователь має враховувати взаємини, що вже склалися між дітьми і об'єднувати їх за бажанням. При цьому, на думку окремих вчених, слід пам'ятати, що взаємонавчання можливе в тому випадку, коли старші добре знайомі зі змістом завдання, який вони будуть передавати молодшим, а молодші готові його сприйняти.

В групах, укомплектованих дітьми контрастних за віком, як і в групах, укомплектованих дітьми 4 і 5 років, взаємонавчання можна організувати за допомогою спільної діяльності. Але необхідно, щоб діти обох віків володіли елементарними навичками тієї діяльності, в межах якої будується взаємодія. Взаємонавчання дітей різного віку сприяє не тільки засвоєнню молодшими знань і умінь, а й розвитку самостійності й ініціативності старших, умінню аналізувати, узагальнювати, контролювати й оцінювати результати особистих дій.

Завдання, зміст навчання, методи і прийоми навчально-виховної роботи, якими користується педагог, в усіх дошкільних закладах однакові. Це ж саме стосується і різновікових груп. Однак, як вказує Я. Скиданова, організація і проведення занять із зображувальної діяльності у таких групах має свої особливості. Кількість дітей кожного віку у змішаній за віком групі буває різна. Якщо однорічок п'ять і більше, вона ділиться на 2-3 вікові підгрупи; коли ж їх менше, то ці діти можуть бути приєднані до підгрупи, близької за віком. Разом з тим, кількість занять з малювання, конструювання та аплікації за програмою в різних вікових підгрупах різна і трохи відмінна.

На думку Л. Скиданової [8], спланувати роботу так, щоб у кожній підгрупі одного і того ж дня відбулося заняття з окремого виду зображувальної діяльності, дуже важко. Доводиться об'єднувати різні види, адже протягом тижня мають бути проведені заняття з усіх розділів програми. Вона радить, що заняття із зображувальної діяльності варто об'єднувати із іншими, передбаченими програмою: з розвитку мови, формування початкових математичних уявлень тощо. Не можна лише проводити їх спільно з руховими заняттями — з фізкультури та музичними. Найбільш вдалим може бути заняття, на якому новий програмовий зміст планується лише в одній підгрупі, а в інших — діти закріплюють знання і вміння або виконують роботу за задумом.

Варіантів поєднання занять за різними видами діяльності багато, єдиного встановити не можна. Так Л. Скиданова пропонує зображувальну діяльність дітей різновікової групи спланувати в такий спосіб:

I варіант — для всіх дітей планується одна тема і різний програмовий зміст у кількох або в одному виді діяльності.

II варіант — різні теми і різний програмовий зміст. Вони можуть стосуватися одного виду діяльності або кількох [8].

З свого досвіду Є. Кравцова радить заняття по зображувальній діяльності краще проводити послідовно, спочатку протягом 4-5 хвилин пояснює завдання старшим (молодші в цей час під наглядом няні), а як старші приступлять до роботи, пояснює завдання малюкам. Такий розподіл часу, на її думку, дає можливість проводити індивідуальну роботу з дітьми, які потребують допомоги. [7]. Визначаючи зміст заняття, вихователь враховує також вплив старших дітей на молодших в процесі його проведення. Бачачи роботу старших, молодші часто наслідують їх, опановують нові прийоми виконання. Це полегшує педагогові навчання.

Заняття можуть проводитися окремо з кожною підгрупою й одночасно з усіма. З однією підгрупою працювати значно легше: запрошується одна підгрупа, інші діти в цей час граються під керівництвом помічника вихователя в ігровому куточку. Під час такої організації педагог має змогу приділити достатню увагу кожній дитині, допомогти виконати завдання. По закінченні його запрошуються діти іншої підгрупи. Однак у такому разі порушується виконання необхідних режимних процесів; скорочується прогулянка; діти, особливо молодші, тривалий час залишаються під

наглядом лише помічника вихователя. Одночасне ж навчання вихованців усіх вікових підгруп дозволяє скоротити час на це, та й режим тоді дотримується як слід. Незалежно від програмового змісту, на думку багатьох вчених, заняття провести треба так, щоб жодна підгрупа не залишалася і діти довго не чекали.

Педагог різновікової групи має також особливо ретельно обмірковувати прийоми навчання, якими користуватиметься: вказівки, пояснення, показ, зразок, щоб вони були результативними для кожної вікової підгрупи, а незначні й чіткі вказівки та пояснення забирали небагато часу. Показ прийомів зображення має відповідати вимогам до кожної вікової підгрупи: молодшим дітям дається повний показ, старшим — повний і частковий.

У ході заняття педагог приділяє увагу всім дітям. Аналізуючи роботи за підгрупами, молодші діти одержують позитивну оцінку вихователя і йдуть гратися; у старшій підгрупі ведеться детальний аналіз. Якщо всі підгрупи малювали одну тему, то по закінченню заняття розглядаються всі роботи.

Таким чином, думка вчених в основному спрямована на вирішення програмових завдань зображувальної діяльності у різновікових підгрупах. Питання формування і розвитку інтересу до завдань зображувальної діяльності у дітей різних вікових підгруп не вирішуються. Хоча ми вважаємо, що дане питання дуже актуальне, оскільки інтерес є одним із шляхів підвищення ефективності навчання дітей.

Інтерес до зображувальної діяльності — це складне психічне утворення: він включає емоційний настрій, виступає як вибіркова спрямованість на вивчення дітьми предметів і явищ оточуючої дійсності; поглиблює естетичні переживання, які збуджують до цієї діяльності; сприяє удосконаленню знань і вмінь, є основою нахилів і здібностей, що формуються; розвиваються в результаті активної діяльності людини. Як і інтерес взагалі, він характеризується предметною спрямованістю, широтою, глибиною і стійкістю. В залежності від цього можна розрізнити інтереси до різних видів зображувальної діяльності, тематики, матеріалу: він може бути активний і пасивний, різносторонній і обмежений, поглиблений і поверхневий, відносно стійкий і нестійкий. [2,10,11].

Вивчення інтересу до зображувальної діяльності в практиці роботи різновікових груп показало його пасивність, обмеженість певними темами, матеріалами. Найчастіше інтерес у дітей старшої підгрупи нестійкий, поверховий. Хоча, як показало спостереження, дітей молодших підгруп зацікавлює зображувальна діяльність старших. Ми вважаємо, що це можна взяти за основу формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей різновікової групи по заняттях.

В навчанні зі старшими дошкільниками були виділені ті сторони, які могли б повернути увагу дітей, активізувати мислення, заставити їх хвилюватись і переживати, зацікавлено працювати над поставленим завданням. Велике значення має виникнення позитивних переживань, зв'язаних з діяльністю.

Необхідною умовою формування інтересу є активність вихователя як на занятті, так і в підготовці до нього, активність дітей. Тому насамперед слід приділити увагу формуванню активного інтересу, тобто поставити дитину в активну позицію, викликати активне відношення до діяльності. Активність як соціальна спрямованість особистості визначається як така риса, яка проявляється в ініціативності і самостійності, приводить до вироблення волі і характеру, до ефективного засвоєння знань і навичок. Накопичення певних знань, умінь і навичок, необхідних для формування інтересу, потребує активної позиції дитини.

Ми спробували розробити систему занять із зображувальної діяльності для різновікової групи, з допомогою якої можна сформувати у дітей інтерес. Для цього систематизували зображувальні завдання таким чином, щоб визначити спільні теми для різних вікових підгруп, а також намітити індивідуальні завдання для тієї чи іншої підгрупи.

У своїй роботі ми спиралися на дослідження Т. Г. Казакової. Нею був розроблений метод співтворчості для роботи з молодшими дітьми. Ми вважаємо можливим використовувати цей метод для формування інтересу до зображувальної діяльності в роботі з дітьми різновікової групи. Виявилось доцільним спланувати заняття 3 циклами, які побудовані на: взаємозв'язку видів зображувальної діяльності, зображувальних матеріалів, використання ігрових прийомів. Дані цикли занять включали такі види зображувальної діяльності як малювання, ліплення, аплікацію і конструювання.

Перший цикл занять спрямований на залучення молодших дошкільників з допомогою старших до зображувальної діяльності, вихованню у старших доброзичливого, відповідального ставлення до діяльності молодших. В основу даного циклу покладено метод співтворчості. В

підгрупи об'єднуються 2-4 дітей різного вікового складу, які виконують малюнок в розгорнутому сюжеті. Це можуть бути такі заняття:

1. Малювання. «Осінь».
2. Ліплення. Казка «Колобок».
3. Малювання. Казка «Колобок».
4. Малювання. «Дівчинка з різнокольоровими кульками».
5. Малювання. «Зимовий ліс».
6. Малювання. «Зимові розваги».
7. Малювання. «Квітучий луг».
8. Малювання «Акваріум».

Зі старшими дітьми була проведена бесіда про те, що будемо працювати разом, тобто всі вікові підгрупи будуть займатися спільно, а старші діти допомагатимуть меншим. Перш ніж приступити до даного циклу занять, дітей старшої підгрупи потрібно було навчити користуватися палітрою, тобто невеликий аркуш паперу на якому вони можуть спробувати зображення, або показати його молодшим дітям.

Перші три заняття об'єднували дві вікові підгрупи: старших і молодших. Під час виконання завдання з малювання на тему «Осінь», мета якого була передати осінній пейзаж методом співтворчості старших дошкільників з молодшими. На даному занятті була така організація: спочатку до роботи приступали діти старшої підгрупи, де вони малювали осінні дерева. За 15 хвилин до закінчення заняття до роботи приступає молодша підгрупа. Малюки разом зі старшими дошкільниками малювали листочки, які падають з дерев.

На заняттях з ліплення і малювання, які проходили за однією темою «Колобок», дітям пропонувалося передати епізод казки. Старші дошкільники ліпили чи малювали ту чи іншу тварину з казки, а менші — колобок. Організація цих занять була такою ж як і попередня.

Наступні три заняття даного циклу вимагали такої організації: завдання виконує троє дітей (молодшої, середньої і старшої підгруп). Спочатку до роботи приступають діти старшої підгрупи, до них приєднуються діти середньої підгрупи, а пізніше діти молодшої підгрупи. Ось наприклад, при проведенні малювання на тему «Дівчинка з різнокольоровими кульками», старша дитина малює дівчинку, середня — кульки, а менша — ниточки до кульок.

Малювання «Зимовий ліс» — старша дитина малює дерево: дуб або берізку, середня — ялинку, менша — сніг, сліди звірів.

Малювання «Зимові розваги» — старша дитина малює дітей на санчатах, середня — сніговика, менша — сніг який падає. На цих заняттях слід використовувати індивідуально-диференційований підхід до дітей, враховувати нахили і здібності кожної дитини.

На заняттях «Квітучий луг» і «Акваріум» було використано поєднання двох видів зображувальної діяльності: малювання і аплікацію. Ці заняття вимагали дещо іншої організації дітей, ніж на попередніх заняттях. Ось наприклад, «Акваріум». На цьому занятті завдання виконує група з чотирьох дітей: двоє старших і двоє молодших. Старші малювали акваріум і по контуру вирізали рибок. Після завершення роботи старшими дітьми до них приєднувалися молодші діти. Старші допомагали молодшим розділити порівну рибок і під їх керівництвом діти молодшої групи наклеювали рибок в акваріум.

Після проведення занять цього циклу виникає інтерес до зображувальної діяльності не тільки в старших, а й у молодших дітей. Сам інтерес стає активнішим. Особливо діти старшої підгрупи стають серйозніше і самостійніше відноситися до виконання завдання, активніше залучають до діяльності малюків.

Другий цикл занять спрямований на передачу загальної теми всіма дітьми, але з різними програмовими завданнями для різних підгруп. Група дітей при такій організації ділиться на три вікові підгрупи, які сидять по рядах. Для кожної підгрупи визначаються свої завдання. Це можуть бути такі заняття:

1. Малювання «Будинок».
2. Малювання «Новорічна ялинка».
3. Ліплення з глини.

Дані заняття були спрямовані на вдосконалення технічних умінь і навичок, засвоєння прийомів малювання, ліплення. Наприклад, малювання на тему «Будинок», мета якого ознайомити дітей з різними будівлями. Заняття починається з усіма віковими підгрупами. На початку заняття

була проведена бесіда про будинки, де дітям пропонувалися зразки різних будівель: будиночок для ляльки і собаки, одноповерховий будинок, двоповерховий і багатоповерховий будинки. Молодшій підгрупі пропонувалося намалювати будиночок для собачки, середній – одноповерховий, старшій – двоповерховий чи багатоповерховий. Закінчують заняття поступово: спочатку молодша група, потім середня і старша.

На занятті з малювання на тему «Новорічна ялинка», метою якого було передача вражень від новорічного свята, організація така ж, як і на попередньому занятті. На початку заняття був використаний ігровий прийом (прийшла телеграма від мешканців казкової країни). Дітям молодшої підгрупи пропонувалося на готових приклеєних ялинках методом домальовування «засвітити» вогники, середній підгрупі – намалювати ялинку і прикрасити її різнокольоровими кульками, старшій підгрупі – намалювати новорічну ялинку, діда Мороза і Снігурочку. Завершується дане заняття поступово: спочатку молодші, пізніше середні і старші. Після аналізу дитячих робіт всі малюнки складають у конверт і «висилають» у казкову країну.

Заключне заняття другого циклу проводиться з ліплення. Це заняття з однаковим матеріалом (глина), але різними темами і програмовими завданнями для кожної підгрупи. Молодша підгрупа ліпить апельсин, середня – яблуко з хвостиком, старша — мисочку різними способами (кільцевим, вдавлювання і прищипуванням). Це заняття мало таку організацію: спочатку сідала старша підгрупа, пізніше залучали середню і молодшу підгрупи. Після закінчення виліплення меншими дошкільниками фрукти були покладені в мисочки.

Даний цикл занять дав можливість зацікавити однією і тією ж темою всіх дітей і викликав інтерес до змісту робіт один одного.

Третій цикл занять був зумовлений тим, що деякі види зображувальної діяльності починаються з середньої групи : декоративне малювання, малювання птахів, тварин, фігури людини, конструювання з паперу. Тому третій цикл занять спрямований на засвоєння зображувальних умінь і навичок дітьми середнього і старшого дошкільного віку. Молодша підгрупа в цей час займається в ігровому куточку або іншими видами діяльності. Даний цикл складається з таких занять:

1. Декоративна зображувальна діяльність за мотивами українського килимарства – «Килимки».

2. Малювання за мотивами української вишивки – «Рушничок», «Серветка».

3. Ліплення з глини «Котик».
4. Малювання «Мій котик».
5. Ліплення «Лялька».
6. Малювання «Моя любима лялька».
7. Конструювання з паперу.

На перших двох заняттях була організована декоративна зображувальна діяльність за мотивами українського килимарства і української вишивки. Діти середньої підгрупи малювали килимки, старшої – робили аплікацію. До роботи спочатку приступали старші, а за 20 хв. до закінчення – середні. В кінці заняття організована виставка дитячих робіт.

На заняттях з ліплення і малювання фігури людини середня підгрупа передавала основні частини тіла фігури людини, а старша – пропорційні співвідношення. Виліплені котики і ляльки зацікавили дітей молодшої підгрупи. Вони з задоволенням гралися з ними і навіть пробували самі виліпити подібні. На занятті з конструювання з паперу діти середньої і старшої підгрупи виготовляли для молодших дітей поробки. Середня підгрупа – книжечки, а старша – човники. На прогулянці діти усіх підгруп гралися разом: човників пускали на воду, книжечками гралися в школу.

Під час проведення третього циклу занять ми помітили, що у дітей підвищується інтерес до робіт один одного, а особливо інтерес молодшої підгрупи до робіт старших дітей. Цей інтерес стимулюється самим змістом дитячих робіт, коли молодші могли погратися виготовленими котиками, фігурками ляльок, човниками, книжечками. Така організація занять сприяє активізації інтересу до роботи дітей різновікових підгруп, виховує доброзичливе ставлення старших дошкільників до менших, бажання допомогти їм. Все це сприятиме успішному оволодінню дітьми різних вікових підгруп зображувальними вміннями і навичками, формування у них інтересу і творчих здібностей до зображувальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні – К.: Редакція журналу «Дошкільне виховання», 1999.—70с.
2. Блащук Л.Р. Формирование интересов к изобразительной деятельности у детей 5-7 лет на занятиях в детском саду: Автореф. дисс... канд. пед.наук. – М., 1985.
3. Воспитание детей в дошкольных учреждениях села (в условиях разновозрастной группы) /Р.С. Буре, Н.Я. Михайленко, В.К. Котырло, Е.О. Смирнова и др. Под ред. Р.А. Курбатовой. – М.: Просвещение, 1989.
4. Воспитание и обучение в детском саду. / В.И. Аванесова и др. Под ред. А.В. Запорожца, Т.А. Марковой. – М.: Педагогика 1976.
5. Давидчук А.М. Заняття в різновіковій групі дитячого садка. – К.: Рад. школа, 1990.
6. Давидчук А.М. Особливості організації навчання дітей у різновіковій групі // Дошкільне виховання. - 1988. - №5. - С.10-11.
7. Кравцова Е. Из опыта проведения занятий в разновозрастных группах.// Дошкольное воспитание. – 1984. - №12. – С. 14-15.
8. Скиданова Л. Зображувальна діяльність у різновікових групах // Дошкільне виховання. – 1978. - №7. – С.12-13
9. Щур В., Доронова Т., Якобсон С. Виховання та навчання дітей в різновіковій групі // Дошкільне виховання. - 1985. - №6. – С. 12-16.
10. Янцур Л.А. Формирование интереса к изобразительной деятельности у старших дошкольников на занятиях в детском саду. Метод. рекомендации для воспитателей детского сада. – Ровно: ОИУУ, 1986 – 32 с.
11. Янцур Л.А. Психолого-педагогічна характеристика інтересу до зображувальної діяльності дошкільників. // Зб. наук. праць “Оновлення змісту, методів та організаційних форм художньо-естетичного виховання учнівської та студентської молоді”. Наукові записки Рівненського педінституту. Випуск 3. – Рівне: РДПІ, 1998. – С.20-27.

Одержано редакцією 07.12.2000.

УДК: 371. 031

В. Є. БОРОВА

МОДЕЛЬ КОРЕГУВАННЯ ВАД ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Мовна компетенція дітей є однією з провідних базисних характеристик особистості.

“Рідна мова - то найголовніший камінь існування народу, як окремої нації: без окремої мови нема самостійного народу ... Сила нації - в силі її культури ... Культура рідної мови зростає разом з національною свідомістю народу... Літературна мова - то головний двигун розвитку духовної культури народу, то найміцніша її основа” [3,7,12]. Саме тому з раннього віку ми маємо плекати оволодіння дитиною рідною мовою як найціннішим скарбом нації.

Аналіз педагогічної, зокрема, методичної літератури, практичної діяльності вихователів дошкільних закладів, вчителів початкових класів показує, що проблема коригування звукової культури мовлення дітей вимагає ґрунтовного теоретичного вивчення, розроблення методики даної діяльності, експериментальної її перевірки та впровадження в практику роботи педагогів.

Термін “коригування” та “корекція” звукової культури мовлення ми диференціюємо. Корекція - це поняття логопедичної науки. Розмежування понять дозволить окреслити поле діяльності вчителя, вихователя із виправлення вад мовлення дітей. Педагогічне коригування звукової культури мовлення - це цілеспрямований вплив педагога на мовлення дітей з метою виправлення помилок вимовляння і формування його фонетико-орфоепічних норм (Паскаль О.В.).

Потреба в розробленні моделі коригування звукової культури мовлення дітей викликана:

- відсутністю ефективної методики коригування вад звукової культури мовлення дошкільників;
- низькою ефективністю використання логопедичних методик, які адаптовуються вихователями, з метою використання у коригуючій діяльності;
- відсутністю єдиних вимог, що до коригуючої діяльності педагога дошкільного закладу зі сторони керівних органів освіти.

ЗМІСТ

Передмова	3
Бех І. Д. Особливості традиційного етапу розвитку педагогічної науки	5
Воробійов А. М. Психодіаностика міжособистісних відносин учнів молодшого шкільного віку засобами практичних методик (внутрішньосімейний аспект)	7
Поніманська Т. І. Завдання гуманістичного виховання дітей дошкільного віку	15
Бричок Б. П. Проблема мети виховання в контексті сьогодення	18
Дичківська І. М. Моделі духовного розвитку дитини в зарубіжних педагогічних теоріях	21
Маліновська Н. В. С.Ф.Русова про оволодіння скарбами рідної мови на основі засобів народної педагогіки	23
Горонаха Н. М. Ознайомлення дошкільнят з валеологічними властивостями рослин ...	25
Яциур Л. А., Джиган Н. М. Формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей різновікової групи	28
Борова В. Є. Модель корегування вад звукової культури мовлення старших дошкільників	33
Квак О. В. Гра, як засіб формування орфоепічної правильності мовлення дітей дошкільного віку	36
Яциур М. С. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі трудового навчання	39
Сілков В. В. Вимоги до системи вправ при особистісно-орієнтованому формуванні поняття числа у молодших школярів	44
Крутій В. А. В.О.Сухомлинський про активізацію навчальної діяльності молодших школярів	50
Леценко Г. П. Комунікативно-орієнтоване вивчення рідної мови в початкових класах ..	54
Бучак Н. В., Макогончук М. Г. До питання адаптаційних можливостей учнів	57
Шутяк В. Г., Шутяк О. Ф. Про графічну підготовку учнів II класу	58
Літковець О. Д. Формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей шестирічок на уроках “художньої праці”	63
Крет М. В. Музично-етичний досвід як важливий компонент формування морального світу учнів молодших класів	66
Манюк Л. В. Зміст, форми та методи формування активної громадської позиції школяра	69
Пальчевський С. С. Сугестопедичні підходи до навчання в діяльності та поглядах зарубіжних педагогів-класиків	71
Пасічник Я. А. Принципи дидактики математики та їх історичні корені	75
Крайчук О. В. Про принципи відбору змісту шкільного курсу математики	80
Кіндрат В. К., Нікітчук В. І. Василь Сухомлинський і патріотичне виховання школярів засобами фізичної культури	83
Іванова Л. І. Діалогічне навчання на уроках читання	89
Петрук О. М. Виховання творчої мовної особистості засобами української словесності ..	91
Зінченко Н. А. Формування культури відношень як інтегративна умова патріотичного виховання учнів різновікових груп	94
Філоненко М. М. Спостереження і спостережливість як активна форма пізнання навколишнього середовища	101
Трохимчук І. М., Марциновський В. П. Навчально-дослідницька робота як засіб наукового пізнання	105
Приймак О. П. Методика вивчення табличного додавання та віднімання в чотирирічній початковій школі	108
Якимчук Р. І. Проблемно-пошукові методи в навчанні шестирічних учнів	111
Свасьєв А. В. Вивчення стану здоров'я та деяких аспектів здорового способу життя серед підлітків Запорізької області	115
Колупаєва Т. Є. До проблеми вивчення “етнографії дитинства” в гуманітарному університеті	119
Пустовіт Н. А. Екологічне виховання школярів: проблеми цінностей	122

<i>Дем'янюк Т. Д., Гурінчук Л. Є.</i> Превентивне виховання дітей та молоді сільської школи в позаурочний час	125
<i>Пустовіт Г. П.</i> Екологічна освіта учнів у позашкільному закладі: теоретико-прикладний аспект	129
<i>Первушевська І. О.</i> Введення новітніх технологій в систему освіти та навчання в Україні	134
<i>Гавлітіна Т. М.</i> Національно-патріотичне виховання у позашкільному навчальному закладі	138
<i>Науменко Р. А.</i> Формування філософії здорового способу життя учнів у позашкільних закладах еколого-натуралістичного профілю	141
<i>Петренко О. Б.</i> Удосконалення професійної підготовки готовності вчителів до виховної діяльності у системі вищої освіти	146
Відомості про авторів	150

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Бричок Б. П.
Технічний редактор
КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 18,56. Обл. вид. арк. 19,19. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 154 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20